

“El Full de Ruta no té futur”

El pianista i director
d'orquestra
Daniel Barenboim
(Buenos Aires, 1942),
de seixanta anys,
en fa cinquanta-un que
va anar a viure a Israel.
En aquesta entrevista
parla de la tirania
de l'ocupació israeliana,
la cultura de la violència
palestina, el llarg camí
vers la pau
al Pròxim Orient,
i de la seua passió
per les representacions
de Wagner a Jerusalem,
Bayreuth i Berlín.

Senyor Barenboim, vostè, que és ciutadà israelià i músic cèlebre pertot arreu del món, quan avui dia torna a Israel –on, tot i no haver-hi una guerra oberta, tampoc no hi ha pau– s'allotja en un hotel. De debò encara se sent a casa, a Israel?

—I tant! Jo m'hi he criat i he anat a escola, a Israel. Els anys cinquanta van ser del tot fascinadors, plens d'optimisme i ideals. Curiosament, a Israel ha funcionat fins i tot el socialisme, l'únic indret en què ha estat possible.

—I ara?

—Ara em neguiteja veure moltes coses. La societat s'ha encallat, com també el sionisme ha deturat el seu desenvolupament. No es pot parlar només del dret dels jueus de viure a Israel, cal preguntar-se també quin és el preu que s'ha de pagar per a aquest dret i què passa amb la gent que hi viu.

—Està fent al·lusió als trenta-sis anys d'ocupació de la regió palestina?

—El poble jueu ha viscut gairebé 2.000 anys en la diàspora, sense deixar mai de ser una minoria. A la fi, sorgí l'estat d'Israel i aconseguírem passar de ser una minoria a ser una majoria, alhora que esdevinguérem una nació.

Però només dinou anys després, el 1967, amb la guerra dels Sis Dies, vam assumir el domini sobre una altra minoria. A ningú, en aquell moment, no se li va passar pel cap preguntar-se com ens en sortiríem, amb aquesta responsabilitat.

—Ben senzill, ara mateix qualsevol palestí li respondria que això fóra possible si es retiraren immediatament de totes les zones ocupades.

—Jo no sóc polític, però sé ben bé que no tenim dret, perquè cap poble no en té, d'actuar com a força d'ocupació –i

encara menys el poble israelià—. Sempre hem estat orgullosos de ser el Poble del Llibre, l'únic capital del qual era de tipus moral. Cal aturar aquesta ocupació abassegadora, cal eliminar els assentaments.

—El pla de pau internacional ofereix ara cap solució?

—Sospite que en aquest pla hi ha molt de maquillatge. No crec que el Full de Ruta tinga perspectives de futur, perquè el pla no arriba al fons del problema.

—Quin és, doncs, el fons del problema?

—Els nacionalismes jueu i àrab van sorgir en el mateix moment històric, però nosaltres vam ser els únics que vam assolir, el 1948, la nostra fita com a poble de convertir-nos en nació. Jo no qüestione el dret del poble jueu a viure ací, tot al contrari. Ara bé, la responsabilitat d'Israel està especialment en el fet d'haver entrebancat els palestins en el seu camí cap al sorgiment nacional.

—Tot i això, al final del Full de Ruta es preveu la creació de l'estat palestí. Israel està preparat per a la reconciliació?

—Espere que sí, però Ariel Sharon està retardant el moment. Tant el govern com, malauradament, una part de la població no tenen consciència d'haver fet mai res de dolent. Del 1967 ençà manca el sentiment de responsabilitat envers l'altre poble.

—Vol dir això que Israel encara continua patint les conseqüències de la guerra dels Sis Dies?

—Un cop acabada la guerra, tothom estava embriagat de victòria. Ara, per contra, ens despertem cada dia, i cada vegada més, amb la ressaca d'haver begut cinc litres de whisky, vodka, conyac i cervesa. Per a mi, la història is-

raeliana es divideix en dues èpoques, la d'abans i la de després del 1967. De llavors ençà ja no es tracta de posseir terres, sinó de posseir indrets bíblics. Tot d'una, a molts religiosos, se'ls va ocórrer que potser aquest era el començament del Gran Israel, cosa que va enfortir bastant tot el moviment nacional. Tot seguit va arribar la mà d'obra barata, el socialisme se n'anà en orris, i sorgiren multimilionaris del no-res. L'ocupació és el càncer de la societat israeliana.

—Vostè va dir una vegada que el futur d'Israel depèn de la coexistència amb els palestins. A hores d'ara, però, les possibilitats d'èxit no són gaires. Creu que l'existència d'Israel està en perill?

—Crec que ara tenim més capacitat que mai de decisió sobre el nostre futur. Si l'estat d'Israel deixara d'existir i fóra només un episodi en la llarga història del poble jueu, la responsabilitat tan sols seria nostra.

—Què pot fer Israel per garantir el seu futur?

—Cal demostrar que volem conviure amb els nostres veïns. Jo pertany a una generació que sempre ha dit que no vol ser colonialista. Volem viure ací perquè conservem un lligam amb aquesta terra basat en la Bíblia i la història. Ara bé, hem fet res per mostrar que nosaltres també tenim interès en la cultura dels nostres veïns? Ha estat l'àrab mai matèria obligatòria en les escoles israelianes? La resposta és no.

—Tan sols una petita part dels israelians sap àrab.

—Això és, per als veïns, la prova que no volem ser cap part orgànica del Pròxim Orient. Per a mi, el problema cabdal és que, per als israelians, l'estat palestí, el desenvolupament i la seua independència com a poble és una cosa que s'ha de patir tant sí com no. I així obvien que, d'aquesta manera, els nostres interessos a llarg termini com a estat del Pròxim Orient en depenen.

—Abans, quan s'esdevenien guerres entre Israel i els veïns àrabs, vostè tornava dels seus viatges a l'estranger a Israel per solidaritat amb el seu poble. Avui, però, després de tres anys de la In-

tifada, interpreta Beethoven a la capital d'Arafat, Ram Al-lah. El sorprèn que molts israelians l'anomenen traïdor de la pàtria?

—No hi veig cap mena de contradicció. La darrera vegada que vaig tocar a Ram Al-lah, aquesta darrera tardor, se m'apropà una xiqueta de catorze anys i em va dir: "Es la primera vegada que ve alguna cosa d'Israel que no siga un tanc o un soldat."

—Aquesta mena de trobades, però, també cal dir-ho, són la gran excepció. Ara com ara, Israel basteix una immensa muralla de barrera com a protecció davant dels atacs. No és aquesta una declaració de fallida de la diplomàcia?

—És clar que sí. Fins i tot el president dels EUA ha censurat la construcció d'una muralla d'aquest tipus. La tanca és una error. No s'han de construir muralles, sinó ponts.

—Els israelians li retrauen que les seues declaracions són excessivament lleugeres. Al capdavant, vostè no ha de tenir por d'atemptats suïcides. Comprèn l'ànsia de seguretat dels seus compatriotes?

—Sí i no. Trobe que sota la denominació de seguretat tot sovint es venen coses que no hi tenen res a veure.

—Però, siga com vulga, els atemptats suïcides són una realitat esfereïdora.

—Els atemptats suïcides no fan més que crear una desesperada sensació d'inseguretat entre els israelians. Si aquesta era la fita, l'han aconseguida. Això i res més. Es té la impressió que els palestins accepten aquesta esgarrifosa violència en forma de culte al

sacrifici i al seu paper de víctima com a part de la seua cultura, la qual cosa proporciona legitimitat als autors dels atemptats. El problema és que la intel·ligència palestina no ha donat al seu poble cap altra alternativa.

—Considera que la societat palestina té possibilitats de desenvolupament?

—Sí. Però ha quedat palès que els palestins no assoliran la pau sense que abans la seua societat evolucione. Els israelians, però, també necessiten reformar la seua societat. Cal que arribe una generació que ni comparques aquesta por i inseguretat generalitzades, ni es nodresca exclusivament de la frase "no pot tornar a passar res més". És clar que no pot tornar a haver-hi un holocaust, però cal que ens centrem en allò que estem fent ara. I, a diferència del 1933, ara podem fer coses. La meua esperança és que arribe una generació que sàpia discernir i afirmar que l'odi dels àrabs envers els jueus té altres motius que l'odi dels alemanys envers nosaltres. Encara hi ha israelians que esperen despertar-se un dia i trobar-se que els palestins ja no hi siguin. No cal dir que també hi ha molts palestins que tenen el mateix somni respecte dels jueus.

—Vostè s'ha compromès amb l'entesa entre israelians i palestins fent tallers musicals "multiètnics", alhora que promociona joves talents de Síria, Egipte, Jordània i Tunísia. La música realment pot reconciliar els enemics del Pròxim Orient?

—Per a gent que prové de societats dominades per l'odi, tocar junts i en la mateixa altura de veu significa un pas endavant molt important.

—No és aquest *workshop* un gest bonic, una mena de "pau de saló"?

—Mai no he dit que el fet de tocar plegats comporte per si mateix la pau. És evident que també ací es produeixen tensions, relacions tibants i baralles a crits. Tot plegat, això va sorgir de la convicció que no hi ha cap solució militar per al Pròxim Orient. Per tant, ens agrada o no, haurem de viure tots junts tard o d'hora. I els que compartim aquesta opinió hem de fer junts, si més no, el que sabem, això és:

**"Hem de voler
conviure amb els
nostres veïns. La
meua generació
sempre ha dit
que no vol ser
colonialista"**

música. Per a això no ens cal esperar ni Sharon ni Arafat.

— Vostè ha interpretat Wagner a Jerusalem, Beethoven a Ram Al-Iah i Brahms a Villa Wahnfried, la vil·la que Wagner posseïa a Bayreuth. Quina ha estat l'experiència més enriquidora per a vostè?

— Em voleu empènyer cap al paper del provocador. Però jo no sóc cap provocador. Quan vaig interpretar Wagner a Jerusalem, no em va ofendre gens el fet que una part del públic s'hi declarara en contra; això és ben normal, tenint en compte que associen amb aquesta música experiències molt espantoses i que, per tant, no poden sentir-la. Però que algú patisca a quilòmetres de distància, a Tel Aviv o Haifa, només perquè sap que estem interpretant Wagner a Jerusalem... per Déu! Això és fer-ne un gra massa! El tabú no té cabuda en cap democràcia.

— Però, per què ha de ser precisament Wagner el prototip d'antisemita?

— Els jueus ja interpreten Wagner de molt de temps ençà, fins i tot l'Orquestra Filharmònica de Tel Aviv ho va fer l'any 1936. No es tracta tant de Wagner sinó del que els nazis van fer de la seua música. Fet i fet, si assumim la interpretació de Wagner dels nazis, encara els estem donant raó. Jo, per raons purament musicals, hi veig un compositor del tot imprescindible, sense el qual la història de la música del segle XX hauria estat una altra. M'alegre d'haver-ho fet, i ho tornaria a fer.

— També ha actuat durant molts anys com a director d'orquestra a Bayreuth, on predominava, fins als anys de joventut dels néts de Wagner, Wieland i Wolfgang, un ambient antisemita terrible. No li ha produït mai esgarrifances el fet de pensar-hi?

— Al llarg dels meus divuit anys a Bayreuth, no he observat mai que se m'adreçara cap comentari antisemita. Al contrari, sovint he pensat que és agradable que toquen un israelià i jueu.

— Segurament també va sentir la mateixa joia quan representà totes les grans òperes de Wagner a Berlín. Va ser una mena de dolça venjança a la història?

— No, vaig considerar que enllestir una reinterpretació de Wagner forma part de la meua primera època a

"Per a gent que prové de societats dominades per l'odi, tocar junts i en la mateixa altura de veu significa un pas endavant molt important."

l'Òpera estatal. Amb això volia mostrar l'excel·lent potencial de l'edifici de l'Òpera. Res més.

— I per això s'arriscà a guanyar-se atacs antisemites? Potser caldria recordar, entre d'altres, les declaracions de Landowski sobre "Barenboim, el jueu"...

— Jo, personalment, no he tingut cap experiència negativa. Landowski em va trucar després per dir-me que no més volia fer-me un compliment, a la

qual cosa jo vaig respondre que això també era una mena d'antisemitisme. En aquell temps Berlín no era una ciutat fàcil, per una sèrie de raons. Però no crec que el meu origen jueu haja estat realment un entrebanc més.

*Annette Grossbongardt
Hans Hoyng*

© Der Spiegel—EL TEMPS
Traducció: Joan Martínez Terrones